

Telegraful Român

Organ național-bisericesc

Abonamentul:

Un an 150 Lei. — Șase luni 75 Lei. — Trei luni 40 Lei. — Pentru străinătate un an 250 Lei.
Ziarul apare Marțea și Vinerea

Correspondențele

să se adreseze Redacției „Telegraful Român”, Strada Mitropoliei Nr. 45. — Scrisori nefrancate se refuză —
Articole nepublicate nu se înapoiază.

Prețul inserțiunilor: un șir peti 3 Lei pentru odată, dacă se publică de mai multe ori se dă rabatul cuvenit.

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației ziarului „Telegraful Român”, Sibiu, Strada Mitropoliei Nr. 45.

Reorganizarea seminarilor

(=) Forurile chemate, atât cele bisericești, cât și cele lumești, se ocupă de câțiva timp cu problema reformei seminarilor și a învățământului teologic.

Seminarile vechiului regat și ale Basarabiei, instituții pe care românii le-au împrumutat dela străini, fără a ține seamă de caracterul și tradițiile bisericii ortodoxe române, sânt cu totul deosebite de ceea ce se numește în Ardeal seminar teologic.

În primele trei sau patru clase ale seminarilor de peste munți sânt concentrate obiectele de învățământ privitoare la *cultura generală*, — cum le vedem în școalele secundare; — ear în ultimele două sau trei clase se predau obiectele de materie *teologică*. După terminarea seminarului elevii mai «buni» pot fi trimiși la universitate...

Ce material de absolvenți părăsește, an de an, zidurile seminariale de peste munți? Eată, între alte păreri asemănătoare, lămuririle aduse din partea unuia dintre cei mai chemați a se pronunța în cauză — un director de seminar de acolo — care ne spune următoarele:

Laturea intelectuală a sufletului absolventului de seminar e hrănită, dezvoltată și aproape complet stăpânită de bagajul de cunoștințe al acestui program de cultură generală și de sfărțare de muncă, ce i se cere dela fiecare profesor cu catalogul în mână, pentru înmagazinarea lui.

Celelalte laturi ale vieții sale sufletești, sentimentale și voința sa, sânt aproape lăsate în părăsire, sau atinse numai întâmplător și indirect.

O disciplină aspră și rece, care amintește adesea viața de cazarmă, năzuiește mai mult spre amortirea, decât spre libera dezvoltare a afectivității și voluntarismului vieții sale. El e lipsit în chip silnic de toată acea distinsă noblete și spiritualizare, pe care o câștigă viața nu prin logica inteligenței și prin eforturile trudnice ale memoriei, ci prin avânturile calde și sincere ale inimii și prin curajul și hotărârea unei voințe tari. O, dacă seminaristul ar putea să și desfășure sincer și rodnic aceste laturi ale vieții sale, pe sfert cât izbuteste a stăpâni excepțiile gramaticale latinești și grecești, formule chimice și matematice, date istorice și abstracte definiții de dogmatică!

Fiindcă aceste izvoare de prima mână ale vieții morale, ale formării conștiinței și caracterului îi sânt închise în timpul vieții sale de seminar, absolventul seminarilor noastre este, în cele mai multe cazuri, atât de puțin descojit de sensualismul cărnii și de îndemnurile materiale inferioare ale vieții, încât spiritualismul Evangheliei și opera mântuitoare a bisericii lui Iisus Hristos întâlnesc în el tendințe refractare, peatră rece și necioplită. Aici găsim explicația acelui fapt atât de generalizat și de caracteristic printre absolvenții seminarului: evitarea prin toate mijloacele a intrării în cler, a primirii acelei peceți a vieții, care însemnează, mai ales în aceste vremi, idealism, jertfă, concentrarea eforturilor și fericirii vieții pe drumurile luminoase ale unei desfășurări de forță spirituală.

Aici găsim explicația atâtor fapte ciudate, care pătează viața preoției noastre: pasivitate și ritualism exagerat, preocupări lătrunice de repede și bogată chiverniseală, lipsă de solidaritate și frățească dragoste.

Seminarile noastre au adus din acest punct de vedere o mare contribuție la falsificarea și sărăcirea tezaurului spiritual al vechei noastre vieți bisericești. Ele au vărsat în fiecare an în rândurile preoției oameni nelucrați, neșlefuiți în lăuntrul lor sufletești, nepregătiți pentru opera de spiritualizare a bisericii, de ridicare a vieții deasupra vasului ei de lut...

Proiectul oficial de reorganizare cere cu drept cuvânt, schimbări esențiale în acest fel de seminar și va propune, de sine înțeles, generalizarea instituției în eparhiile bisericii ortodoxe din întreaga țară.

După științele și educația ce vor primi tinerii în aceste școale, numite seminar, sau licee bisericești, atârână firește toată viitoarea înrăurire a bisericii asupra credincioșilor. De aici urmează că asemenea școale trebuie să facă parte din *organismul bisericesc*. Absolvenții de seminar numai atunci vor putea răspunde tuturor nevoilor bisericești, când ucenicia preoțească se va săvârși în condiții deosebite de cele de până acum.

Viitorul seminar are trebuință de un corp didactic compus exclusiv din profesori cu convingeri religioase, — ear aceste persoane credem că nu pot fi alese fără mijlocirea directă a organelor superioare bisericești.

Părerea noastră este ca, în locul institutelor teologice din eparhiile mitropoliei ardelenne să se înființeze *școale pregătitoare* preoțești (seminarii, licee bisericești, — numirea este indiferentă), ai căror absolvenți pot să treacă la *facultățile de teologie* ce au să se înființeze pe lângă universități, sau — sub anumite condiții — și la oricare altă facultate. Nu va fi pagubă pentru societate, când absolventul de seminar va ajunge profesor, avocat, medic sau inginer, — dacă terminând seminarul n'a voit să intre în cler. Vorba este, ca vrednicia funcțiunii preoțești să

FOIȘOARA

Din făptuirile lui Șaguna

— După acte și documente —

Bărbați mari, în viața popoarelor, sânt făruri luminoase: de muncă continuă și nepregătută, de cinste și vrednicie, de îndrumători iscușiți, pentru a trezi masele și a le chema la o viață nouă, mai bună și mai înțelegătoare, mai ușoară și mai conștientioasă rostului omenesc, în toate îndeletnicirile mari și mici, aparținătoare propășirii unui popor.

Ei sânt rari în viața popoarelor. Abia se nasc doi-trei într'un secol la diferite popoare. Fiecare secol a dat unuia sau altuia dintre popoare câte un astfel de bărbat, când nevoile și cerințele îl reclamau mai mult. E ușor de înțeles, că acești oameni mari, prin activitatea lor extraordinară, deschizând epoci nouă, au dat material prețios celor mai de seamă scriitori, spre a tălculi și scoate la iveală însemnătatea operelor și a ideilor înalte, prin care au reușit să devină povătuitori și pilde vii de urmat pe veacuri înainte.

Secolul al XIX-lea s'a milostivit și spre mult încercatul popor românesc din fosta Transilvania

și Ungarie, dându-i un astfel de om, pe Șaguna. Cum nici că se putea altfel, activitatea, operele lui mântuitoare și dătătoare de viață, au fost și până acum de mulți frunțași ai culturii românești descrise și apreciate. Aproape toți acești cercetători și-au bazat diferitele însușiri înalte ale personalității lui Șaguna, scoase la iveală, pe acte și documente de interes general mai înalt, bisericesc școlar, național și politic. Astfel, și îndeosebi, prin cartea profesorului universitar Dr. Ioan Lupaș, scrisă cu aparat adevărat științific, s'a ajuns la o cunoaștere aproape deplină a activității marelui vlădică Șaguna.

Cei mai mulți îndrumători ai omenirii însă și-au dobândit lauri nemuririi, au deschis epoci nouă prin activități și fapte de un cuprins general și mai înalt. Pe cele mărunte, de conținut localnic și particular, le-au lăsat, după cum e și ușor de înțeles, în seama altora, sau le-au nesocotit cu totul. Genialul și neobositul Șaguna nu făcea parte din șirul astorfel de personalități. Ci din al acelora, care dădeau însemnătate și chestiilor la aparență mărunte și particulare.

Cercetările făcute de subsemnatul, în arhiva parohială și protopresbiterală a Săliștei, aparținută înainte tractului protopresbiteral Sibiu, întăresc prin zeci de acte oficiale, scrise în mare parte cu mâna proprie, această rară și înaltă însușire, plină de dragoste largă, scoasă până

acum de puțini cercetători la lumină, ai nemuritorului mitropolit.

Arhivele protopresbiterale și parohiale ale mitropoliei, astăzi desrobite și naționalicește, de sigur cuprind bogat și prețios material încă neexploatat, în diferite chestiuni, la suprafață mărunte și neînsemnate, în fond însă de o valoare obștească.

Cautată și studiată și această corespondență, se va putea ajunge la o cunoaștere deplină a acestui mare apostol al neamului românesc, și numai asemenea stăruințe nepregătate ne vor înfățișa în lumina cea mai curată pe înțeleptul și nepărtinitorul părinte, pe iscusitul îndrumător și conducător, care după cuvântul apostolului Pavel, deopotrivă «tuturor toate s'a făcut», spre desrobirea și înaintarea poporului său, spre ridicarea lui din amorțeala și umilința seculară, spre întărirea și propășirea bisericii sale. —

Din actele găsite, în amintita arhivă, reprodus de astădată o seamă de fragmente corespunzătoare, de cuprins: bisericesc, școlar și economic. E/e pe deoparte pot servi de bun indemn și altora într'u asemenea cercetări, pe de alta, să desvăluie și să lămurească tot mai mult taina de mulți neînțeleasă, cum a putut Șaguna într'o vreme de tot vitregă și sărăcăcioasă, în împrejurări extrem de grele, să

o poarte numai elementele pregătite și chemate, în care s'a dezvoltat sentimentul de iubire a bisericii.

Ni se va observa poate că, dacă cerem numai seminarii și facultăți de teologie, n'am ținut seamă de trebuințele actuale în biserica noastră și de treapta dezvoltării culturale a poporului românesc de astăzi.

Observarea aceasta nu conține decât motive *temporare*, — și, dacă nu prezentul, dar viitorul nu prea depărtat poate totuși ne va da dreptate și, în revizuirea organizării învățământului teologic, va bate drumuri nouă și solide, conform vederilor ce am expus.

Importanța școalei confesionale în cultura neamului

II

Poporul român de sub fosta stăpânire austro-ungară, îngrunchiat politicește și cu porțile culturii închise de către stăpânitorii săi, cari pe fiii de preoți — singurii cari ar fi avut posibilitatea să învețe carte — îi foloseau pentru adăpatul cânilor lor, neamul nostru, format în văile, poenile și codrii încântători ai Daciei ferice, — a ajuns zilele istorice ale eliberării sale, numai mulțămîntă bisericii, mulțămîntă Legii străbune, plămădită deodată cu naționalitatea sa încă din leagăn, într'un întreg indivizibil și inseparabil.

Biserica de lemn, modestă și întunecoasă, cu preoții săi fără multă carte, a fost salvatoarea caracterului nostru național. În fața altarului acestei biserice, mângăiați de blândețea și înțelepciunea bătrânului preot, adevăratul și singurul conducător al satelor noastre, poporul nostru și-a alimentat puterea de viață, susținându-și intactă naționalitatea. Dela această biserică simplă și întunecoasă și delă acel preot modest, au pornit primele raze de lumină și cultură. Educația și instrucția poporului nostru în lipsă de școale, se face de către preoți în biserică, sau ajutați de diecii bisericii, în vre-o căsuță de lângă biserică, despre care Dim. Tichindeal înțeleptul preot-profesor se exprima la 1813 astfel: «De voești să știi în sat, unde e școala? nu întreba pe nime, ci du-te și apoi vei afla o casă nu departe de biserică, desgrădită, descoperită, cu ferestrele sparte și cu hârtie lipite; să știi că aceasta este școala!»

... «Dar în aceste căsuțe umile, desgrădite și descoperite — adaugă p. prof. universitar, distinsul nostru istoric Dr. I. Lupaș — s'a întâmplat să muncească câteva rânduri de dascăli

pătrunși de adevărată însuflețire pentru sfânta lor chemare de redeșteptători ai unui neam lipsit și înapoiat... și din aceste școli modeste a răsărit un frumos început de cultură al poporului nostru și o laudabilă pornire spre progres». (Dr. I. Lupaș, op. cit. pg. 249.)

Biserica română de ambele confesiuni, din Ardeal și părțile ungurene, n'a cruțat jertfe pentru înaintarea credincioșilor săi, luptând cu sărăcia și de multe ori cu indolența poporului nostru, care nu știa încă prețui valoarea științei de carte; această biserică a întemeiat primele școale și așezăminte pentru luminarea și progresul poporului său.

...Despre o școală, de lângă biserica românească din Brașov, existentă încă pe la 1743, «în care se învăța cetitul, scrisul și cântările, și că într'însa vin, pe lângă copii, și oameni mari, chiar și însurași», care școală ar fi însă de dată cu mult mai veche, ne istorisește fericitul Andrei Băseanu, în baza documentului «Nova Dacia» lucrare a călugărului iezuit Fasching din v. XVIII. Bis. sf. Nicolae din Scheii Brașovului, condusă de oameni vrednici și destoinici, «cu o deosebită bunătate de inimă și multă îngrijire», n'a uitat nici sărăcimea poporului său, și astfel, «rânduiește pe seama acesteia școală de pomană» în care «să învețe copii săraci, ce nu au putere să plătească dascălilor».

În alte părți, deși istoria învățământului nu o poate constata precis, încă vor fi fost pe acele vremi, și mai înainte, dacă nu școale sistematizate, cu dascăli în regulă ca Ion sin Radul Duma și Radu sin Popa Radu Tempe, delă școala din Brașov, cel puțin încercări de ale diecilor în a instrui pe cei dornici de carte și cântare bisericească.

Un deosebit avânt a luat înființarea de școale sub domnia Mariei Terezia și a fiului său, Iosif al doilea, care prin edictul de toleranță delă 1781, a dat drept confesiunilor necatolice să și zidească biserici și școli. Ghedeon Nichiti, episcopul ort. din Sibiu, a depus multă strădanie în scopul înființării de școale, pentru a căror «conducere și supraveghere» a instituit ca director «general» pe Dim. Eustatievici, originar din Brașov (A. Băseanu op. cit. pg. 8—9).

În deosebi însă după revoluția din 48 și după suirea pe scaunul episcopal a nemuritorului arhieru Șaguna, sporește îmbucurător numărul școalelor.

Însuflețirea bisericii și a conducătorilor săi pentru înființarea de școale nu cunoaște obstacol și nu cântărește jertfe. La 1850 ia ființă gimnaziul român din Brașov, care în scurtă vreme devine «coroană a întregii trebi școlare din Ardeal», cum îl numea însuși Șaguna.

După statistica publicată de eruditul profesor Dr. I. Lupaș (op. cit. pag. 250) în anul 1858 avem un număr considerabil de școale. Din 2398 de școale din Ardeal, 961 erau cu limba de propunere românească, iar din acestea 691 erau «sub inspecția supremă a lui Șaguna».

După altă statistică publicată de «Școala rom.» II pg. 11, la 1874 numărul școalelor — fără a se menționa însă numărul celor confesionale — se ridică la 3001, cu limbă de propunere românească.

Merite nepieritoare și a dobândit marele arhieru Șaguna și prin interesul, ce l-a purtat înființării și dezvoltării școalelor noastre, pentru cari încă la anul 1850 se încredințaseră ca inspecitori școlari protopopii și administratorii protopopești. Cătră aceștia scria Șaguna cu îndemnul apostolic: «Dacă eu nu m'am descurajat de greutățile și neplăcerile, ce mă întâmpină din partea acestui ram al chemării mele și rămân credincios devizei mele: Înaintea atunci faceți și Prea sfințiile voastre așa; nu vă speriați de greutăți, ci cu bărbăție dovedită pașiți înainte pe terenul colțuros; obliți-l, cultivați-l, căci va rodi fructe nobile, fructe de luminarea fraților și fiilor noștri, de un sânge și de-o religie!» (N. Popea, op. cit. pg. 319).

Tot Șaguna a fost cel dintâi care pentru desăvârșirea învățătorilor noștri, a avut luminata idee să introducă la anul 1862 conferințele învățătoresci, recunoscute de cel mai mare și mai prețios folos pentru învățătoria, care în conferințele sale actuale și în congresele sale atacă biserica și preoțimea, lucrând pentru desfacerea școalei de biserică, care i a născut și i-a ocrotit sub aripile sale cu cele mai mari jertfe, dându-și toată căldura sufletului pentru școala și învățătorii săi. Câtă deosebire între curentul pornit azi cu atâta înverșunare și lipsă de recunoștință — concurs neașteptat luptei de mult începute de liber cugetători, naționaliști, comuniști și alte specii de dușmani ai bisericii și religiei — împotriva bisericii și conducătorilor săi, și între alipirea fiască dovedită de învățătorime în trecut, față de biserica... În fața proiectului de lege ungară XVIII din 1879, prin care se intenționa desnaționalizarea noastră prin introducerea limbii maghiare în școalele noastre, în Revista pedagogică «Școala română» a. III un articol semnat de «Surdu» intitulat: «Educațiunea să fie națională» încheia astfel: «Biserica noastră se numește pe sine mama școalei, apărătoarea și mântuitoarea națiunii. Ei bine! o rugăm ca pentru salvarea acestora, să nu pregete a întreprinde toți pașii, de cari este capabilă o mână iubitoare și o asigurăm, că școala și națiunea îi va fi recunoscătoare.»

Nu și a făcut oare, biserica și conducătorii săi de atunci, datoria, cu prisosință? Comisii, memorii, lupte în parlamentul unguresc, duse cu cea mai hotărâtă bărbăție împotriva acestui atac, dovedesc interesul, ce-l purta biserica și capii săi, națiunii noastre.

Nu mai puțin s'a ostenit biserica și conducătorii săi a împrăști lumină culturii, afară de foile și revistele bisericii, prin reviste pedagogice ca: Școala rom., Biserica și școala, Școala și familia, Vatra școlară, Organul pedagogic pentru educațiune și instrucțiune etc.

recheme la viață atât de viguroasă, să promoveze într-o măsură atât de însemnată, cultura religioasă, națională, economică și politică a unui popor umilit și desconsiderat.

În starea de tot sărăcăcioasă, în care se află biserica și școala ortodoxă română la venirea lui Șaguna în Ardeal, nici că se putea îngriji mai întâi de altceva, decât de locul sub al cărui adăpost să aibă atât el, cât și învățăceii lui unde-și pleca capul, — de cumpărarea unei case pentru reședința episcopescă și pentru luminarea și înzestrarea cu învățăturile trebuincioase a viitorilor păstori sufletești. Spre acest scop, prin protopopul Ioan Moga adresează o scrisoare către obștea creștină din Săliște. Săliștenii nu primesc cu încrederea cerută pe trimisul episcopesc, nici nu se îndeamnă a jertfi. Șaguna, amărât sufletește de neascultarea lor, le răspunde: «Nu inger de pace, hrănitor sufletelor și trupurilor noastre v'au spus vouă că să ziceți trimisului meu, că voi din ale voastre nu puteți da nimica pe seama sfintei episcopiei noastre, ci deavolul, vrăjmașul acesta al creștinătății și al sfintei bisericii lui Hristos v'au adus pe voi în ispita aceasta ucigătoare de suflet și de trup»...

«Privighiați cu mintea voastră, ca ceasul morții să nu vă afle ca pe niște biruitori ai ispitei diavolești. Pentru aceea deschideți mâinile voastre, arătați iubirea voastră către sfânta episcopie și Maica tuturor bisericilor din Ardeal și îndurați-vă a da milă și ajutor din cele ce v'au dat Domnul, căci acelea au fost ale Domnului, și El v'au miluit pe voi și v'au dat din

ale Sale, însă nu așa, ca acelea numai pentru voi să le întrebuințați, ci pentru aceea, ca din acelea să dați și Lui, adecă pe seama sfintei bisericii Lui».

«Cât e de mare lipsa episcopiei noastre se vede de acolo, că am fost silit a lua împrumut din lada alodială a comunității voastre 5000 fl. arginți».

Din scrisoarea lui Șaguna trimisă săliștenilor în 29 Noemvrie 1851, eată cum răspundea Șaguna celor ce nu-l ascultau, cum știa să desvolte simțămîntul de milostenie. —

Prin o scrisoare din Viena mulțumește săliștenilor pentru contribuția bănească strânsă pe seama unui comitet «pentru ușurarea năcazurilor omenirii pătimitoare».

La raportul protopopului, cu care a trimis banii, amintind despre starea săliștenilor că sânt îngrijorați cu recrutația și că cheltuesc mulți bani pentru a scăpa de cătanie, Șaguna deși ocupat cu misiuni înalte, deși departe, nu întârzie cu întoarcerea poștei a însărcina pe părințele protopop să dea sfaturi preoțimii ca să lumineze poporul din Săliște să nu-și mai cheltuiască banii pentru a scăpa feciorii lor de miliție: «Mie mi se pare, că cauza cheltuelilor, ce au a o purta săliștenii din pricina recrutației, nu zace singură în împrejurarea aceea, că feciorii lor sânt duși la economia vitelor, ci parte mare și în apatia ce o are poporul nostru mărgean în deobște către statul militar, care răceală, dacă mai înainte când datoria de a cătani era extinsă pe toată viața, au fost escuzabilă, astăzi când sarcina cătaniei prin legile cele

mai nouă foarte s'au ușurat, este cu totul abominabilă și aruncă o umbră urată pe aceia, cari mai bucuroși își dau tot ce au, decât pe fiii lor la miliție.

Pentru aceea, Prea Cinstite Părinte Protopopel îndatorează pe preoții noștri din margine ca să lucreze din toate puterile pentru stărpirea răceleii, care s'a incubat în poporenii noștri din părțile acelea către statul militar». (Pres. Nr. 84 din 1851. Viena).

În purtarea slujbelor preoțești, precum și a preoților față de credincioși, Șaguna era de o punctualitate și de o asprime ne mai pomenită la noi. Aștepta delă preot să fie adevăratul părinte sufleteș. Să muncească fiecare cu cinste și cu dreptate pentru înaintarea bisericii și a neamului. Ceice nu îndeplineau ordinațiunile date, ceice se abăteau delă dispozițiile canonice și pastorale, sau nu se purtau cu cuviință față de credincioși, erau pedepsiți. Șaguna ținea cu întreaga preoțime o legătură cât se poate de apropiată. Preoțimea devine o armată foarte disciplinată și în toate la locul ei; preoții din era lui Șaguna au fost priviți ca model de hărnicie, cinste, evlavie și ca înflăcărați apostoli și luptători pentru înaintarea bisericii și luminarea credincioșilor. —

O seamă de îndrumări ce-mi stau la dispoziție întăresc aceste afirmațiuni: «Fiindcă preotul delă Jina, Pamfilie Sava, nu s'a ivit înaintea consistorului acestuia, deși pe astăzi a fost sorocit înainte, s'a hotărât ca pentru aceasta neascultare a lui să se oprească delă Epatrafir». (Nr. 631 din 1850).

(Urmează)

Dacă se pune întrebarea, care este importanța școlii confesionale în cultura neamului, singurul răspuns adevărat este și poate fi, că «întreagă cultura neamului nostru de dincoace de Carpați este rezultatul muncii și jertfa bisericii pe terenul școlar».

Marea majoritate a școalelor noastre a avut caracterul confesional. În ele și-a format sufletul aproape întreagă pătura intelectuală a noastră de ieri și de azi, în ele a început poporul nostru să primească primele cunoștințe de carte și și-a câștigat știința și cultura, pe care o posedă astăzi. Și tot în aceste școli s-a format și caracterul ardelenesc, solid și neșovăelnic. O comparație între rezultatul educației din școalele confesionale și cele comunale sau de stat, nu poate fi, decât în favorul celor dintâi. Cele comunale și de stat erau cuibul plin de otravă, în care ajuns, învățător sau elev, sufletul îți era expus a se instrăina de lege și de neam.

Aviz

Adunarea generală a părinților elevelor dela liceul de fete de stat din Sibiu, pentru alegerea membrilor *Comitetului școlar*, se va ține *Duminică în 24 Iunie n. 1923* la ora 11 a. m. în localul liceului de fete, strada Șaguna Nr. 8.

P. T. părinți ai elevelor și binevoitorii școlii se invită cu stimă.

Sibiu, 20 Iunie 1923.

Dr. V. Bologa, director.

Cifre vorbitoare

Episcopia greco-catolică dela Oradea-mare este cunoscută ca cea mai bogată între episcopii unite din Ardeal.

Un confrate dă, în această privință, următoarele deslușiri:

Pentru a arăta adevărata situație, am cules unele date edificatoare din bugetul Ministerului cultelor, pentru a învedera, că deși are averi fantastice cu o modestă moșioară (1) de 140,000 jugăre cadastrale, episcopatul gr.-cat. de Oradea-mare are îndrăzneala de a cere subvenții enorme dela stat. Dela acel stat pe care-l jignește de mulțori (incoronarea dela Alba-Iulia, absența ostentativă a episcopului Frenț dela toate serbările naționale din Oradea-mare, dela improprietăți etc., etc.)

Dar să glăsuim cifrele: Salariile pentru 6 canonici, 1 preot misionar, 1 primnotar consistorial, contabil, cassier, notar consistorial, exactor, arhivar, actuar, concipist, expeditor, dactilograf, avocat, arhitect (?), oameni de serviciu Lei 211,050 (pe 9 luni). Fondul religios catolic îi dă 31,500 Lei, ear episcopia (cu zeci de mii de acțiuni și depuneri de multe milioane) n'are venit propriu numai 2717 Lei (!).

S'a mai dat din vistieria statului: pentru plata gradațiilor 1.359,680 Lei, pentru indemnizație de chirie 151,850 Lei, adaose de scumpete 573,075 Lei, ajutor de familie 46,800 Lei, deci sub acest titlu total 2.130,748 Lei.

S'au mai dat pentru mitropolia unită din Ardeal pentru retribuția tuturor preoților (1529), 2 cântăreți, 1 paraclasier, total 6.590,250 Lei, care se împarte între 4 episcopi. Tot pentru mitropolia întreagă s'a dat pentru plata gradațiilor 4.119,075 Lei, indemnizație de scumpete 6.380,550 Lei, ajutor de familie 1.768,500 Lei. Plus retribuțiunea protopopilor 436,600 Lei.

Pentru cheltuieli materiale: Tipărituri și rechizite de scris 4500 Lei, încălzit (!) când au păduri imense) și luminat 5000 Lei, cheltuieli pentru întreținerea catedralei 7500 Lei, burse pentru studenți în teologie 37,500 Lei.

S'au mai dat pentru cele 4 episcopii unite din Ardeal încă 32,000 Lei ajutor pentru coruri bisericesti, 351,400 Lei ajutoare pentru preoți invalizi, văduve și orfani de preoți, 400,000 Lei ajutoare pentru zidiri de biserici și case parohiale, 85,000 Lei pentru burse pe seama studenților în teologie în străinătate, 85,000 Lei alte ajutoare și sumuși de 400,000 Lei ajutoare pentru zidiri de biserici și case parohiale.

Deci special pentru *săraca* (!) episcopie gr.-cat. de Oradea mare statul dă sumuși de Lei 2.185,248 plus cota proporțională din sumuși de Lei 19.274,975, ce statul o dă mitropoliei unite pentru cele 4 episcopii gr.-catolice.

Atât primește episcopia unită de Oradea-mare — cu 40,000 suflete....

Biruința dreptății

Sub acest titlu scrie revista *Biserica și Școala* următoarele:

Istoria își face procesul său natural. Este un adevăr stabilit, că tot ce nu izvorește din virtute și adevăr, nu are viață durabilă. — Știm foarte bine că spargerea unității noastre sufletești, prin instrăinarea unei fracțiuni din ardeleni la așa zisa «unație» cu papistașii, nu este izvorâtă nici din virtute, nici din necesitate națională, ci din fraudă, forță și momeli meschine. Deci n'are bază trainică, și procesul de descompunere se desfășoară dela sine. Frații noștri instrăinați prin ademeniri, încetul cu încetul revin la vechea ogașă sufletească de unde au fost desfăcuți. Biserica fraților gr.-cat., acum după unirea politică a neamului, este un focar împresurat cu zăgăzurile dogmelor meșteșugite ale papismului, care focar însă clocotește din adâncimi.

Aceste zăgăzuri au fost rupte de unul dintre cei mai luminați membri ai clerului unit. Părintele protopop *Dr. Ștefan Pop*, un fecund scrutaător al adevărilor istorice și dogmatice, ascultând glasul conștiinței, împreună cu poporul său, au mers pe drumul binecuvântat de Dumnezeu, care duce la Sf. altar al bisericii noastre străbune. Să fii binecuvântat, luminosule sol, al unor vremuri fericite, când poporul românesc va avea o singură credință, sfânta și curată credință ortodoxă a strămoșilor noștri, care nu e făcută, ci este născută deodată cu sufletul neamului românesc.

Apel

cătră absolvenții cursurilor teologice ai anului 1898

O coincidență fericită face ca la 29 Iunie v. a. c. deodată cu serbările întru memoria Maarelui arhieru Șaguna, să se împlinească tocmai un sfert de veac dela absolvarea cursurilor noastre teologice, — invitat deci din încredințarea mai multor colegi, între cari P. S. Sa Episcop al Romanului L. Triteanu, pe toți colegii absolvenți ai anului 1898 la o întâlnire colegială pe sus numita zi în Sibiu.

Cunța, la 4 Iunie v. 1923.

Pr. Ștefan Morariu.

Știrile zilei

Vizită regală în Polonia. M. S. Regele pleacă la Varșovia Vineri, 22 Iunie 1923. Suveranul va fi însoțit de d-nii Ion I. C. Brătianu, președintele consiliului și I. G. Duca, ministrul de externe. În timpul lipsei M. S. Regelui prerogativele regale vor fi exercitate de Consiliul de miniștri. În acest sens se va alcătui decretul regal respectiv. Dl general Văitoianu va gira în acest interval președinția consiliului. Interimamentele ministerelor de externe și finanțe vor fi deținute de d-nii G. Mărzescu și I. Inuleț.

Ruperea legăturilor cu biserica rusă. După ce biserica rusă în urma înlăturării patriarhului Tihon din Moscova, cel din urmă patriarh legal cu continuitate de hirotonie canonică, a ajuns să aibă azi mai multe căpetenii, între care: Patriarhul Antonie din Moscova, capul anticanonice al «bisericii vii» bolșevice, mitropolitul Antonie al Kievului, refugiat la Carlovăț în Sârbia, și arhiepiscopul Ștefan din America care s'a declarat independent. — Sf. Sinod al bisericii române a hotărât să nu recunoască de legală starea de azi a bisericii ruse, până la revenirea ei la canonicitate.

Cursuri de vară pentru învățători. În vederea pregătirii suplimentelor învățători din vechiul regat, precum și pentru învățătorii titulari din teritoriile alipite, ministrul a instituit cursuri pedagogice de vară, care vor începe să funcționeze dela 5 Iulie și vor dura 40 de zile. Pentru învățătorii titulari din teritoriile alipite, români sau străini, cursurile din limba română, istorie, geografia țării și dreptul public, se vor ține în următoarele localități: La Craiova și Câmpulung pentru învățătorii din circumscripțiile Timișoara și Oradea; la Bărlad, Iași, Galați și Sibiu pentru învățătorii din circumscripțiile Sibiu, Cluj, Cernăuți, Cetatea-Albă; la Deva pentru învățătorii din circumscripția de acolo.

S'a făcut dreptate. Comuna Boița, din jud. Sibiu, a fost silită de organele administrative de pe vremuri în anul 1902 să și vândă pădurile seculare firmei «Mersing și Lessel» pe un preț bagatel, neluându-se în seamă protestele comunei și ale parohului I. Druhora. Schimbându-se împrejurările, parohul a cerut dela justiția cea nouă să rezilieze contractul; justiția convingându-se de dreptatea cauzei l-a și reziliat și astfel comuna Boița, barem în parte, a ajuns la averea ei de care a fost despoială pe nedrept.

Șef politic? Ziarul Viitorul scrie că episcopul unit Frenț din Oradea-mare «cel mai catolic dintre catolicii din Ardeal», a încercat o intermediare pentru o înțelegere între partidul național și averescani. Întâlnirea s'a făcut în casa dlui Carada din București, un mare «unit» de acolo. Rezultatul deocamdată a fost egal cu zero. Vărul și patronul lui Siegescu și intimul primatului Csernoch al Ungariei face pe șeful politicii naționaliste?

Concert. Reuniunea română de muzică din Sibiu va da în 28 Iunie a. c. un concert în sala Urania, sub conducerea dlui N. Oancea. Biletele se află la librăria arhidiecezană str. Mitropoliei 45, și seara la cassă. Inceputul la ora 8 jum. seara. Program bogat și variat.

Intregire. Știrea dată de informatorul nostru (în numărul 42 a. c.) despre înmormântarea scriitorului N. N. Beldiceanu, o completăm — cum ni se cere — cu adausul că la discursurile funebrele ținute cu acel prilej s'a rostit o cavântare și din partea dlui Nicolae Băilă, dir. artistic, ca însărcinat din partea «Asociațiunii» din Sibiu, să rostească un asemenea discurs.

Aviația civilă română. În zilele acestea a sosit la București un transport de avioane din Italia. Avioanele îndată ce vor fi montate, se pun în circulație. Este vorba de curse aeriene în interiorul țării. — Compania *Franco-Română* face curse numai în străinătate. Linile de navigație aeriană vor funcționa între București—Galați, și București—Chișinău. Călătoria București—Galați se va face într-o oră, taxa 700 lei; ear cea între București—Chișinău în două ore și un sfert, și costă 900 lei. Avioanele au cabine pentru șase pasageri.

Bulgarii despre Stamboliiski. Ziarele bulbare, comentând sfârșitul tragic al lui Stamboliiski, regretă că nu mai poate fi tras la răspundere pentru faptele sale în fața justiției. Vorbind de personalitatea fostului dictator, ziarul *Zora* scrie: Stamboliiski a fost cel mai mare aventurier dintre câți au trăit pe pământul Bulgariei, el a fost întruchiparea tuturor viciilor, Bulgaria n'a cunoscut un om mai ipocrit ca el. Deși era tiran, a vorbit mereu de suveranitatea poporului, deși era lacom s'a lăudat mereu cu integritatea sa, și cu toate că era crud, a vorbit întotdeauna de generozitate. Este de regretat că a murit fără a fi povestit lumii tainele vieții sale aventuriere. — Ziarele *Praporetz* observă că felul de a guverna al lui Stamboliiski dovedește că acest om s'a ocupat mai mult de interesele sale personale decât de ale țării. În opoziție a fost demagog, ear la guvern s'a servit de mijloacele cele mai violente. — Ziarul *Mir* scrie: Moartea lui Stamboliiski este sfârșitul natural al acelora cari se servesc de popor și țară pentru satisfacerea intereselor lor. Stamboliiski a crezut că poate conduce poporul bulgar după placul său. După ce a răbdut destul, Bulgaria l-a alungat. Soartea sa dă de meditat.

Tot megalomani. Un fost ministru maghiar, Berzeviczy, desvâluie în Pester Lloyd neastâmpărul ungarilor, dușmani ai vieții pașnice cu țările vecine. Fostul ministru spune că, «ungurii nu vor înceta să strige, că au fost tratați cu nedreptate și că n'au meritat mutilarea (?) și înjostrea», ear «pacea dela Trianon au acceptat-o de nevoie», și că nu Mica Înțelegere o să prescrie Ungariei cum să apreteze acel tratat. Berzeviczy mai scrie în articolul său, că nimeni nu poate răpi ungarilor convingerea, că în Europa nu va exista pace, liniște și asanare economică, până ce «nu se va revizui pacea nenorocită» care a fost dictată Ungariei. — Dacă-i așa, Mica Înțelegere va trata Ungaria în consecvență.

Desamăgiri. La Sofia Bulgariei s'a perchisionat casa ce o locuia șeful agrarienilor, *Stamboliiski*, și s'au găsit douăzeci milioane de leva (aproape 3 mil. jum. franci) în bilete de bancă străine, precum și numeroase scrisori compromițătoare pentru justificarea acestei averi. Într-o fermă din împrejurimile Sofiei s'au mai desco-

perit alte 4 milioane leva. Această fermă a fost fortificată cu mitraliere și cu tot materialul necesar pentru o înverșunată apărare. Lumea întreagă îl știa sărac, pe Stamboliiski, și descoperirile făcute au desamăgit și pe cei mai mari admiratori ai fostului ministru.

Act de mulțămire. Subsemnatul, în numele comitetului și al sinodului parohial ort. rom. din comuna *Bicsad*, jud. Treiscaune, exprim cele mai călduroase mulțămiri dlui general *T. Moșoiu*, ministrul comunicațiilor, pentru marimoasa donațiune de 3000 (trei mii) Lei, dată pentru zidirea de casă parohială din această comună. Dumnezeu să i răsplătească însușit. Pr. *Dumitru Trițan*.

Pentru teatru sătesc. A apărut: *Liliacul*, dialog, de I. Bota. Se poate reprezenta în teatre sătești. De vânzare la librării și la autor în *Cetea*, p. Teiuș, jud. Alba inferioară. Prețul 2 lei.

Nr. 429—1923

(86) 1—3

Concurs

Pentru întregirea parohiei de clasa a III-a *Chesler*, din protopresbiteratul Târnava, se escrie concurs cu termenul de 30 zile dela prima publicare în «Telegraful Român».

Retribuțiunile împreunate cu acest post sânt cele fașionate în coala B. pentru întregirea dotațiunii dela stat.

Cereri de concurs se vor înainta subsemnatului oficiu protopresbiterat, ear concurenții cu prealabilă încunoștiințare, se vor prezenta în vre-o Duminecă sau sârbătoare în biserică spre a cânta, cuvânta sau a celebra.

Cetatea-de-baltă, 27 Mai v. 1923.

Oficiul protopopesc ortodox român al tractului Târnava.

Nicolae Todoran,
protopop.

Nr. 217—1923

(87) 1—3

Concurs

Pentru întregirea parohiei vacante de clasa III-a *Fintoag*, protopresbiteratul Dobra, se publică concurs cu termen de 30 de zile.

Emolumentele sânt cele fașionate în coala B.

Concurenții își vor înainta petițiile subsemnatului oficiu protopopesc, și se vor prezenta în parohie — ținând cont de dispozițiile regulamentare — pentru a face cunoștință cu poporul.

Oficiul protopresbiterat ortodox român al tractului Dobra în înțelegere cu comitetul parohial.

Dobra, 28 Mai 1923.

Iosif Morariu,
protopop.

Nr. 261/1923 prot.

(85) 2—3

Concurs

Pentru întregirea parohiei de cl. III *Măgărel*, protopresbiteratul Agnitei, se publică concurs cu termen de 30 de zile socotite dela prima lui apariție în «Telegraful Român».

Emolumentele sânt cele statorite în coala B. pentru întregirea venitelor dela stat completate cu cele cuprinse în concluzul sinodului parohial dela 12 Februar 1923.

Cereri de concurs, înzestrate cu documentele necesare, să se înainteze subscrisului în termenul susindicat.

Concurenții, după prealabila încuviințare a protopresbiterului, să se prezenteze în vre-o Duminecă sau sârbătoare în biserică din parohie spre a cânta și predica, eventual a și celebra.

Agnita, la 19 Mai 1923.

În înțelegere cu comitetul parohial concernent.

Ioachim Munteanu,
protopop.

Nr. 301/1923

(66) 2—3

Concurs

Pentru ocuparea parohiei de clasa II *Fărău*, protopresbiteratul Murăș-Ludoșului, cu termen de 30 zile dela prima publicare în «Telegraful Român».

Beneficiile împreunate cu acest post sânt: a) Salar legal dela stat statorit în temeiul coalei B. și a calificației, b) locuință în casele parohiale, c) zile de lucru și ferdela de bucate, d) porțiunea canonică de 17 jugăre pământ, e) stofele urcate.

Concurenții vor înainta cererile de concurs instruite conform normelor în vigoare subsemnatului oficiu protopopesc în termenul fixat, iar pentru a se face cunoscuți poporului se vor prezenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare la biserică spre a cânta ori a celebra și predica observând dispozițiile art. 33 din regulamentul pentru parohii.

Ațintiș, la 28 April 1923.

Oficiul protopopesc ort. rom. al Murăș-Ludoșului în înțelegere cu comitetul parohial

Romul Pops,
protopop.

Nr. 317/923

(58) 2—3

Concurs

Pentru ocuparea postului de capelan cu dreptul de succesiune, încuviințat prin ordinul Consistorial Nr. 8786 — în parohia de clasa I (primă) *Sîta Buzăului*, tractul Oltuz, județul Treiscaune, pe lângă neputinciosul paroh Ioan Dima, prin aceasta se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în «Telegraful Român».

Venitele capelanului sânt jumătate din cele statorite în coala B. de congruă.

Reflectanții își vor trimite cererile provăzute cu documentele necesare oficiului protopopesc ort. român din Intorsura Buzăului, în termenul deschis, și pe lângă observarea dispozițiilor regulamentare, se pot prezenta în comună pentru a face cunoștință cu poporul.

Intorsura-Buzău, 18 Martie 1923.

George Neagoviciu-Negoescu,
adm. ppsc.

Nr. 333/1923

(83) 3—3

Concurs

Pentru întregirea postului de parch în parohia de cl. III-a *Valcăul-unguresc*, tractul Huedin se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în «Telegraful Român».

Emolumentele împreunate cu acest post pe lângă salariul cuvenit dela stat sânt următoarele:

a) Casă parohială și grădină.

b) Folosirea ecleeiei 30 jug. și dreptul de antică din pădure.

c) Letical ($\frac{2}{3}$) și zi de lucru în natură.

d) Stolele urcate, conform scumpetei de azi și statorite în ședința sinod. par. la 9/22 Aprilie a. c.

Reflectanții sânt poftiți a-și înainta cererile instruite cu documentele necesare subsemnatului oficiu ppresbiterat în termenul indicat, având a se prezenta în vr'o Duminecă sau sârbătoare la biserică spre a cânta, eventual a celebra și a cuvânta.

Sebeșul-mare, la 22 Mai 1923.

Oficiu ppresbiterat ort. rom. al Huedinului, în înțelegere cu comitetul parohial.

Aurel Muntean
protopop

Prima fabrică română de stampile

Oct. L. Vestemean

Sibiu, strada Țiglariei Nr. 18

Execută tot felul de stampile din cauciuc, diferite medalioane, precum și sigle din metal pentru sigilarea cu ceară, mașini de numerotat și cu data zilei din metal, și orice lucrări ce se țin de branșa aceasta.

Comandele să se adreseze la „*Librăria Arhidiecezană*”, Sibiu, str. Mitropoliei 45, sau direct la fabrică. Cu toată stima

145

Oct. L. Vestemean.

Mersul trenurilor în Sibiu

Valabil din 1 Iunie 1923.

Plecare spre:		Sosire dela:	
Copșa-mică	dim. 2:30	București	dim. 1:45
Piatra-Olt	dim. 3:—	Copșa-mică	dim. 2:10
Vințul-de-jos	dim. 4:05	Cisnădie	dim. 6:54
Făgăraș	dim. 5:05	Făgăraș	dim. 7:18
Cisnădie	dim. 5:20	Agnita	dim. 8:50
Săliște	dim. 8:10	Copșa-mică	dim. 9:—
Copșa-mică	dim. 10:20	Vințul-de-jos	dim. 9:10
Cisnădie	d. a. 12:25	București	dim. 9:30
București	d. a. 13:45	Cisnădie	d. a. 13:45
Făgăraș	d. a. 14:15	Făgăraș	d. a. 14:13
Copșa-mică	d. a. 14:50	Copșa-mică	d. a. 14:40
Cisnădie	d. a. 17:05	Piatra-Olt Buc.	d. a. 16:15
București	d. a. 17:40	Agnita	d. a. 16:50
Agnita	d. a. 17:45	Vințul-de-jos	d. a. 16:55
Vințul-de-jos	seara 19:40	Copșa-mică	seara 19:15
Copșa-mică	seara 20:—	Cisnădie	seara 18:20
		Săliște	seara 20:40

Băile Ocna Sibiului

Plecare:		Sosire:	
Sibiu-Ocna	6:20, 9:02, 15:18, 17:10, 19:28	Ocna-Sibiu	7:25, 10:08, 16:23, 18:16, 20:46.

La *Librăria Arhidiecezană* din Sibiu se află de vânzare următoarele

Tipărituri

Pentru școalele secundare:

Ziarul de casă.
Ziare de clasă pentru licee și civile, comerciale.
Coale pentru registrele de exhibite.
Tipărituri pentru bugetele școlare.
Procese verbale la examenele particulare.
Tipărituri pentru inventarele localelor școlare.
Bilet de informație la însușări pt. fiecare elev
Bilet de admoniarea elevilor.

Pentru școalele primare:

Registre pentru absenții și clasificării.
Matricole școlare.

La *Librăria arhidiecezană* se află de vânzare

Cuvântări bisericesti

de arhimandritul *Ilarion Mircea*, egumenul sfintei mănăstiri *Precista-Mare* din Roman, cuprinzând 41 predici pentru Duminecile din Paresimi, 9 Dumineci după Rosalii și la unele sârbători de peste an. Prețul 16 Lei.

Anunțuri și reclame

Singurul ziar care poate fi întrebuințat pentru anunțuri și reclame în cercurile preoțești din Ardeal, este

Telegraful Român

Anunțuri și reclame se primesc la Administrația ziarului, în Sibiu, strada Mitropoliei Nr. 45.

